

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій,
обліку та фінансів

Кафедра бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КОНОНЧУК Тетяна Сергіївна

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Тетяна КОНОНЧУК

Науковий керівник
Вітер Світлана Анатоліївна
кандидат педагогічних наук, доцент

Житомир – 2024

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліського національного університету

Рецензент:

професор кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., проф. Дема Дмитро Іванович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту: _____ допустити до захисту _____

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та
аудиту № _____ від __ грудня 2024 року

Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, оподаткування та аудиту _____ Наталія МАЛЮГА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) КОНОНЧУК Тетяна Сергіївна захистив(ла) кваліфікаційну роботу
з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____

Ганна МАЙДУДА

АНОТАЦІЯ

Конончук Т. С. Організація обліку та аудиту доходів підприємств поштового зв'язку в системі формування фінансових результатів. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

У роботі досліджено економічну сутність доходів як об'єкта обліку та аудиту, проаналізовано нормативно-правове забезпечення їх відображення та контрольних процедур, а також виявлено проблеми, пов'язані зі специфікою діяльності підприємств поштового зв'язку. Проведено оцінку економічного стану підприємств та визначено фактори, що впливають на формування доходів у цій сфері.

Особливу увагу приділено обліковій політиці доходів, організації облікових процесів і застосуванню сучасних інформаційних технологій. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення облікових процедур і посилення аналітичних та контрольних аспектів для забезпечення прозорості фінансових результатів.

Практична цінність роботи полягає у розробці методичних підходів до організації аудиту доходів, що підвищують об'єктивність і достовірність фінансової звітності підприємств поштового зв'язку.

Ключові слова: облік доходів, аудит доходів, фінансові результати, підприємства поштового зв'язку контроль доходів.

ABSTRACT

Kononchuk T. S. Organization of accounting and audit of income of postal enterprises in the system of formation of financial results. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for the degree of master's degree in specialty 071 “Accounting and taxation.” – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The paper investigates the economic essence of income as an object of accounting and audit, analyzes the regulatory and legal support for their reflection and control procedures, and identifies problems related to the specifics of postal enterprises. The economic condition of enterprises is assessed and the factors influencing the formation of revenues in this area are identified.

Particular attention is paid to the accounting policy of revenues, organization of accounting processes and application of modern information technologies. Recommendations for improving accounting procedures and strengthening analytical and control aspects to ensure transparency of financial results are proposed.

The practical value of the work lies in the development of methodological approaches to the organization of revenue audit, which increase the objectivity and reliability of the financial statements of postal enterprises.

Keywords: revenue accounting, revenue audit, financial results, postal enterprises, revenue control.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ	9
1.1. Доходи підприємства як об'єкт обліку і аудиту	9
1.2. Нормативне забезпечення та проблемні аспекти обліку і аудиту доходів підприємств у сучасних умовах формування фінансових результатів	12
1.3. Особливості господарської діяльності та оцінка економічного стану підприємств	15
Розділ 2. ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ	22
2.1. Облікова політика доходів підприємств у системі формування фінансових результатів	22
2.2. Організація та методика облікового процесу формування доходів підприємств	28
2.3. Шляхи удосконалення облікового процесу управління доходами підприємств	30
Розділ 3. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ	30
3.1. Основні завдання і методи аудиту доходів підприємств	30
3.2. Організація проведення аудиту доходів підприємств	32
3.3. Шляхи удосконалення аналітичних і контрольних аспектів обліку доходів підприємств	38
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	48

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах економічного розвитку ефективна організація обліку та аудиту доходів є запорукою забезпечення фінансової стабільності підприємств. Для підприємств поштового зв'язку, які функціонують в умовах цифрової трансформації, зростаючої конкуренції та змін у поведінці споживачів, обґрунтоване управління доходами та прозорість їх обліку стають ключовими факторами успішного функціонування.

Система обліку та аудиту доходів повинна відповідати сучасним вимогам, зокрема міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ), що дозволяє забезпечувати довіру інвесторів і партнерів. Водночас важливим є врахування специфіки галузі поштового зв'язку, яка включає широкий спектр послуг – від традиційної доставки кореспонденції до фінансових та логістичних послуг.

Недосконалість механізмів обліку доходів, а також ризики, пов'язані з можливими порушеннями в аудиті, можуть призводити до викривлення фінансових результатів, що негативно впливає на прийняття управлінських рішень. Тому удосконалення підходів до обліку та аудиту доходів є необхідним для підвищення ефективності управління фінансовими результатами підприємств галузі.

Актуальність теми обумовлюється також необхідністю адаптації облікових процесів до умов цифровізації, зокрема автоматизації обліку операцій та впровадження сучасних інформаційних систем. Крім того, аудиторські процедури потребують оновлення з урахуванням новітніх ризиків та змін у регуляторному середовищі.

Таким чином, дослідження організації обліку та аудиту доходів підприємств поштового зв'язку є важливим з точки зору забезпечення прозорості, достовірності та своєчасності інформації для управління фінансовими результатами, що підтверджує її практичну та наукову значущість.

Мета і завдання дослідження. *Метою кваліфікаційної роботи* є розробка теоретичних і методичних засад, а також практичних рекомендацій щодо

вдосконалення організації обліку та аудиту доходів підприємств поштового зв'язку з урахуванням їх специфіки та сучасних вимог до формування фінансових результатів.

Досягнення мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- ✓ визначити економічну сутність доходів підприємства як об'єкта обліку та аудиту;
- ✓ проаналізувати нормативно-правове забезпечення обліку та аудиту доходів;
- ✓ виявити проблемні аспекти ведення обліку і аудиту доходів в умовах сучасного економічного середовища;
- ✓ дослідити специфіку господарської діяльності підприємств, яка впливає на формування доходів;
- ✓ розробити рекомендації щодо формування облікової політики доходів з урахуванням специфіки підприємств;
- ✓ вивчити існуючу практику організації та методик облікового процесу доходів;
- ✓ запропонувати заходи для підвищення ефективності облікового процесу управління доходами;
- ✓ визначити ключові завдання аудиту доходів та проаналізувати методи аудиту та оцінити їх придатність для забезпечення об'єктивності фінансової інформації;
- ✓ вивчити практику організації аудиторських перевірок доходів;
- ✓ розробити напрями вдосконалення аналітичного забезпечення управління доходами;
- ✓ запропонувати заходи для посилення контрольних функцій у системі обліку доходів.

Результати дослідження спрямовані на підвищення ефективності управління доходами підприємств поштового зв'язку, що сприятиме їхній фінансовій стійкості та конкурентоспроможності в умовах динамічних змін на ринку послуг.

Об'єктом дослідження є процеси організації обліку та аудиту доходів підприємств поштового зв'язку, які забезпечують формування фінансових результатів та впливають на ефективність їх управління в умовах сучасного економічного середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та організаційних підходів до обліку і аудиту доходів підприємств поштового зв'язку, а також механізми їх впливу на формування фінансових результатів у контексті забезпечення ефективності управління та достовірності фінансової звітності.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи: теоретичного аналізу та узагальнення – для вивчення наукових джерел, нормативно-правових документів і міжнародних стандартів фінансової звітності, що регламентують організацію обліку та аудиту доходів підприємств; порівняльного аналізу – для оцінки існуючих методик обліку доходів і аудиторських процедур, а також їх відповідності сучасним вимогам і специфіці підприємств поштового зв'язку; індукції та дедукції – для формування висновків щодо впливу облікової політики на фінансові результати та обґрунтування необхідності вдосконалення процесів обліку й аудиту; системного підходу – для дослідження організації обліку доходів як складової частини загальної системи управління фінансовими результатами підприємств поштового зв'язку; метод моделювання – для розробки рекомендацій щодо вдосконалення процедур обліку та аудиту із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Застосування зазначених методів дозволило отримати комплексну оцінку існуючих підходів до організації обліку й аудиту доходів, а також розробити практичні рекомендації для їхнього вдосконалення.

Інформаційною базою дослідження стали такі джерела: нормативно-правові акти та стандарти; наукова та навчальна література (монографії, підручники та навчальні посібники з бухгалтерського обліку, аудиту та фінансового менеджменту, праці вітчизняних та зарубіжних авторів, які досліджують проблеми організації обліку та аудиту доходів у сфері послуг); методичні

матеріали (методичні рекомендації Міністерства фінансів України щодо ведення обліку та складання фінансової звітності; матеріали професійних аудиторських спільнот та міжнародних організацій; статистичні та аналітичні дані (поштового зв'язку для аналізу доходів та фінансових результатів; аналітичні огляди та звіти щодо ринку поштових послуг в Україні) тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх застосування для підвищення ефективності облікових і аудиторських процесів на підприємствах поштового зв'язку. Основні результати дослідження можуть бути використані для: удосконалення облікової політики підприємств поштового зв'язку з метою забезпечення більшої точності, прозорості та відповідності сучасним стандартам фінансової звітності (МСФЗ); розробки методичних рекомендацій для підприємств галузі щодо організації обліку доходів, враховуючи специфіку їх діяльності, включно з управлінням різними джерелами доходів (логістичні, фінансові, комунікаційні послуги тощо); підвищення якості управлінських рішень за рахунок використання вдосконалених механізмів обліку доходів та аналізу їх впливу на фінансові результати.

Рекомендації та підходи, запропоновані в роботі, можуть бути адаптовані та впроваджені не лише на підприємствах поштового зв'язку, а й на інших підприємствах сфери послуг, які стикаються з подібними проблемами в обліку й аудиті. Це сприятиме зростанню їхньої фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження були апробовані на науково-практичних конференціях, у публікаціях та під час впровадження запропонованих рекомендацій на підприємствах поштового зв'язку. Отримані результати знайшли позитивний відгук як у науковій спільноті, так і серед практиків, що свідчить про їхню цінність для вдосконалення обліку та аудиту доходів підприємств поштового зв'язку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

1.1. Доходи підприємства як об'єкт обліку і аудиту

Категорія доходи займає одне з найскладніших місць у теоретичній та практичній економіці. Вона стала предметом багаторічних обговорень і суперечок між представниками різних економічних шкіл і течій, що свідчить про її багатогранність і неоднозначність. Навіть у наш час тема залишається гостро дискусійною, що зумовлює необхідність її детального дослідження, уточнення та поглиблення.

В економічній науці можна знайти різні підходи до визначення поняття доходу. У найзагальнішому сенсі дохід розглядається як грошові надходження або матеріальні цінності, отримані внаслідок здійснення виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності.

Проте, за межами такого базового тлумачення, існують тонкощі, які залежать від контексту аналізу. Наприклад, дохід може бути розглянутий як показник добробуту окремої особи, прибутковості підприємства або навіть фінансової стабільності країни загалом. Водночас вивчення доходу тісно пов'язане з такими концепціями, як розподіл, споживання, нагромадження капіталу та податкова політика, що робить цю категорію фундаментальною для розуміння економічних процесів.

Отже, у сучасному економічному дискурсі категорія доходу не лише є важливим аналітичним інструментом, а й віддзеркалює соціально-економічні пріоритети суспільства. Її подальше дослідження сприятиме формуванню більш ефективних економічних моделей і стратегій управління.

Сутність доходу, а також методологічні основи формування інформації про нього в бухгалтерському обліку і її розкриття у фінансовій звітності підприємств

регулюються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [22] та НП(С)БО 15 «Дохід» [23].

Відповідно до НП(С)БО 15 «Дохід», дохід визначається як «збільшення активу або зменшення зобов'язання, що призводить до зростання власного капіталу (за виключенням зростання капіталу, яке виникає внаслідок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена» [23].

Доходи та витрати вважаються частиною об'єкта обліку відповідно до принципу нарахування, що забезпечує відповідність доходів і витрат. Візуалізація застосування цього принципу під час визначення доходу представлена на рис. 1.1.

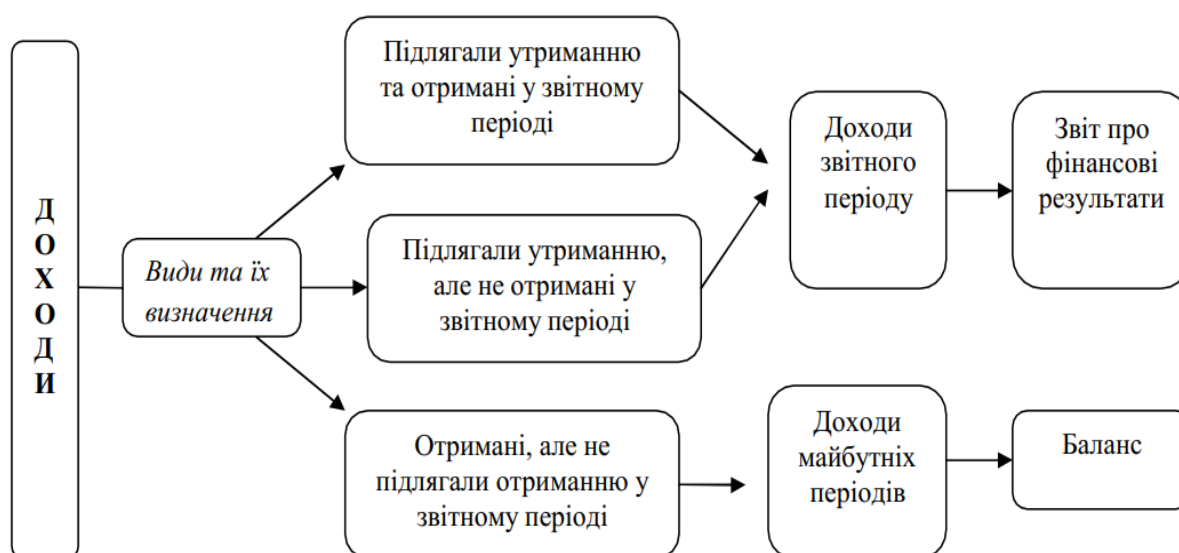

Рис. 1.1. Визнання доходу за принципом нарахування [34]

Принцип нарахування передбачає відображення в обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення, незалежно від фактичної дати надходження або сплати грошових коштів.

Згідно з НП(С)БО 15, визнані доходи в обліку класифікуються на такі групи [23]: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації; інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи.

Класифікація доходів за видами діяльності є важливим аспектом бухгалтерського обліку, що дозволяє більш детально аналізувати фінансові результати підприємства (табл. 1.1).

Класифікація доходів за видами діяльності

Види діяльності	Доходи	
Операційна діяльність	Операційна діяльність	
	Доходи від реалізації	Доходи від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
	Інша операційна діяльність	
	Інші операційні доходи	Доходи від реалізації валюти, реалізації оборотних активів, операційної оренди активів, операційної курсової різниці, одержані штрафи, пені, неустойки
Фінансова діяльність	Доходи від участі	Доходи від інвестицій в асоційованій або спільні підприємства, які обліковуються за методом участі в капіталі
	Фінансові доходи	Дивіденди, відсотки за кредитами отриманими, облігаціями випущеними, фінансовою орендою
Інвестиційна діяльність	Інші доходи	Доходи від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів, майнових комплексів, списання на втрати від неопераційних різниць

Щодо класифікації доходів за видами діяльності в економічній літературі існує безліч різних підходів, зокрема з приводу віднесення доходів до інвестиційної чи фінансової діяльності. Також нормативні акти не пропонують єдиного рішення з цього питання. Окрім того, дохід може бути охарактеризований як збільшення економічних вигод, що проявляється у зростанні активів або зменшенні зобов'язань [4].

Отже, класифікація дозволяє підприємствам краще розуміти структуру своїх доходів, оцінювати ефективність різних видів діяльності та здійснювати стратегічне планування.

Доходи є і важливим об'єктом аудиту, оскільки вони впливають на фінансові результати підприємства і, відповідно, на його оцінку та репутацію. При аудиті доходів звертається увага на кілька ключових аспектів: визнання доходів; оцінка доходів; документальне підтвердження; класифікація доходів; вплив нормативних актів; контрольні процедури.

У підсумку можна підкреслити, що доходи виступають одним із елементів фінансової звітності, який впливає на загальну оцінку ефективності діяльності

підприємства. Визначення, класифікація та визнання доходів мають безпосередній вплив на фінансовий стан підприємства, а також на її репутацію перед інвесторами та партнерами. Важливим аспектом є необхідність дотримання стандартів бухгалтерського обліку і правильності їх застосування на практиці. Загалом, якісний облік і аудит доходів допомагає підприємству формувати прозору та надійну фінансову інформацію, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і підвищенню фінансової стійкості.

1.2. Нормативне забезпечення та проблемні аспекти обліку і аудиту доходів підприємств у сучасних умовах формування фінансових результатів

У сучасних підприємствах неможливо здійснювати ефективний бухгалтерський облік доходів та витрат без відповідного нормативно-правового забезпечення, яке зазнає постійних змін та розвивається протягом останніх двох десятиліть під впливом різноманітних факторів, таких як економічні, політичні, соціальні та інші.

Забезпечення нормативно-правового регулювання обліку та контролю розглядається як система правових норм, що діють на різних рівнях влади (законодавчої, виконавчої, представницької). Метою цих нормативно-правових актів є забезпечення ефективного функціонування бухгалтерського обліку, складання фінансової звітності та здійснення економічного контролю в державі [1].

Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу і аудиту доходів є важливим елементом забезпечення точності та достовірності фінансової звітності підприємств. Основні аспекти нормативно-правового регулювання можна окреслити наступним чином:

1. Бухгалтерські стандарти:

– НП(С)БО 15 «Дохід» [23] регламентує принципи визнання, оцінки та обліку доходів. Положення визначає, як саме підприємства повинні визнавати доходи від реалізації товарів, виконання робіт та надання послуг;

– НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [22] описує процес складання та змісту звіту про фінансові результати з урахуванням вимог до детального розкриття інформації щодо окремих статей;

– МСФЗ 18 «Дохід» [21] визнає, що «дохід» є валовим надходженням економічних вигід за звітний період, яке виникає в результаті звичайної діяльності суб'єкта господарювання і сприяє зростанню власного капіталу, не враховуючи внесків учасників капіталу.

2. Податкове законодавство:

Законодавчі акти, пов'язані з оподаткуванням, прописують порядок визначення доходів, які підлягають оподаткуванню. Податковий Кодекс України [28] містить норми, що регулюють облік доходів для цілей оподаткування, включаючи правила обчислення податку на прибуток.

3. Законодавство щодо фінансової звітності:

Нормативні документи, які регулюють складання та подання фінансової звітності, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [31], визначає вимоги до формування звітності, що містить інформацію про доходи підприємства.

4. Аудиторські стандарти:

Міжнародні стандарти аудиту регламентують процедури та методи, які аудитори повинні дотримуватись під час перевірки доходів підприємств. Важливою частиною є оцінка ризиків, контроль за внутрішніми процедурами обліку доходів.

5. Регуляторні органи:

Державні органи (наприклад, Міністерство фінансів України, Державна податкова служба) здійснюють контроль і нагляд за виконанням законодавства у сфері обліку та аналізу доходів. Вони також можуть видавати роз'яснення з питань обліку та оподаткування доходів.

Разом узяті, нормативно-правові акти формують єдину систему, що забезпечує прозорість і достовірність обліку, аналізу та аудиту доходів, що, в свою

чергу, сприяє стабільності фінансового середовища в країні та довірі з боку інвесторів та інших стейкхолдерів.

У світлі визначення доходу відповідно до МСФЗ 18 виникає ряд сучасних проблем, що стосуються обліку та аудиту доходів. Зокрема, складність у правильної класифікації різних видів доходів, варіації в методах їх визнання, а також необхідність адаптації до стрімко змінюваного законодавчого та регуляторного середовища створюють виклики для обліковців та аудиторів. Ці фактори актуалізують потребу в більш глибокому аналізі облікових процедур і підходів до аудиту, що дозволить підприємствам ефективніше управляти своїм доходом і забезпечити достовірність фінансової звітності.

Облік доходів підприємства, на думку колективу науковців [20] є сферою з підвищеним ризиком, особливо в умовах євроінтеграції нашої країни та змін у вимогах міжнародних стандартів. Це створює можливості для маніпуляцій з даними про доходи з метою отримання власної вигоди, а також підвищує ймовірність випадкових помилок у процесі ведення обліку та складання звітності відповідальними особами.

Питання обліку, впливу на систему оподаткування та відображення доходів підприємств у звітності досліджували такі науковці, як Дерій В. А. [11], Ілюхіна Н. П. [13], Попович О. В., Діденко Н. Ю. [29], Янчук В. І., Слободянюк І. С. [38], Яремко І. Й. [40]. Однак у сучасних умовах господарювання багато аспектів цієї тематики потребують подальшого уточнення й вдосконалення.

Попри значний внесок науковців у розвиток обліку фінансових результатів, спостерігається відсутність єдності в методичних підходах до їх визначення в системі бухгалтерського обліку. Це підкреслює необхідність проведення додаткових досліджень щодо організації обліку фінансових результатів, а також категорій доходів і витрат відповідно до НП(С)БО та МСФЗ [37].

Успішне і якісне проведення аудиту доходів забезпечує інформаційну прозорість в бухгалтерському обліку та сприяє підвищенню прибутковості підприємства. Правильно організований аудит дозволяє виявити потенційні ризики та невідповідності, що можуть негативно вплинути на фінансові

результати [18]. Застосування ефективних методів аудиту не тільки гарантує достовірність фінансової звітності, але й допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення, орієнтуючи їх на стратегічний розвиток і підвищення конкурентоспроможності підприємства. Це, своєю чергою, формує довіру з боку інвесторів і партнерів, що є критично важливим для сталого росту бізнесу.

У підсумку, нормативне забезпечення обліку та аудиту доходів підприємств у сучасних умовах формування фінансових результатів є важливою складовою, яка визначає ефективність фінансового управління. Незважаючи на наявність міжнародних стандартів та національного регулювання, існують суттєві проблемні аспекти, які потребують уваги. Серед них – неузгодженість методичних підходів, недосконалість облікових практик, а також ризик маніпуляцій з даними про доходи.

Для подолання цих викликів необхідно продовжувати вдосконалювати нормативно-правову базу, забезпечуючи її відповідність сучасним економічним реаліям. Важливо також запроваджувати ефективні контрольні механізми та стратегії аудиту, які сприятимуть підвищенню прозорості фінансової звітності та довіри з боку інвесторів. Таким чином, організація якісного обліку і аудиту доходів є основою для забезпечення фінансової стабільності та розвитку підприємств у конкурентному середовищі.

1.3. Особливості господарської діяльності та оцінка економічного стану підприємств

Акціонерне товариство «Укрпошта» (АТ «Укрпошта») підпорядковується Міністерству інфраструктури України і є правонаступником Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта».

Діяльність Укрпошти регулюється Законом України «Про поштовий зв'язок» [33], а також іншими законодавчими актами України і нормами Всесвітнього поштового союзу, членом якого Україна стала у 1947 році.

Укрпошта функціонує як самостійна господарська одиниця з 1994 року, коли було створено Українське об'єднання поштового зв'язку «Укрпошта». У

липні 1998 року, в рамках програми реструктуризації, затвердженої Кабінетом Міністрів України, об'єднання перетворено на національного оператора, а з 1 березня 2017 року було перейменовано на ПАТ «Укрпошта».

Сьогодні Укрпошта – це:

- понад 11 тисяч об'єктів поштового зв'язку, включаючи поштамти, поштові відділення, а також пересувні, сезонні та острівні відділення по всій Україні;
- більше 70,5 тисяч працівників, серед яких 30 тисяч листонош;
- у 2019 році підприємство доставило 187,5 млн одиниць письмової кореспонденції, 24,7 млн посилок, 10 млн переказів і понад 61 млн пенсій та соціальних допомог;
- за 2018 рік розповсюджено близько 305 млн примірників журналів і газет за передплатою та вроздріб;
- доставка пошти більше ніж до 200 країн світу.

Сьогодні до складу Укрпошти входять 24 регіональні філії, Дирекція оброблення і перевезення пошти, а також «Автотранспошта». Укрпошта є однією з найбільших компаній в Україні, з майже 50 тисячами співробітників, які щодня займаються прийомом, сортуванням, транспортуванням, доставкою, організацією, аналізом та допомогою своїм клієнтам.

Поштові послуги	Сервіси	Фінансові послуги	Інші послуги
Укрпошта Експрес	Калькулятор	Внутрішні грошові перекази	Онлайн-сервіси
Укрпошта Стандарт	Оформити відправлення	Міжнародні платіжні системи (перекази Western Union, MoneyGram)	Періодичні медіа Для видавців
Укрпошта Документи	Знайти індекс	Внутрішньодержавні платіжні системи	Зворотний зв'язок за передплатою
Міжнародні поштові перекази	Знайти адресу	Платежі	Секограма
Доставка по світу	Знайти відділення	Пенсії	Продукти «Власної марки»
Доставка в Україну	Трекінг	Видача готівкових гривень та/або поповнення платіжних карток через POS-термінали	
Митно-брокерські послуги	Переадресація відправлення	Страхові послуги	
Великогабаритні або великовагові відправлення		Валютно-обмінні операції	
Лист, поштова картка			
Кур'єрська доставка			
Пакування			
Доставка з інтернет-магазинів			
Доставка товарів для саду			

Житомирська дирекція АТ «Укрпошта» є однією з регіональних підрозділів національного оператора поштового зв'язку України, що надає комплекс послуг поштового зв'язку. Дирекція входить до складу структури АТ "Укрпошта" та обслуговує житомирський регіон, що складається з Житомирської та Волинської областей.

Житомирська дирекція АТ «Укрпошта» пропонує широкий спектр послуг поштового зв'язку, таких як збір та доставка кореспонденції, грошові перекази, пакування та пересилання посилок, пріоритетні листи, послуги кур'єрської доставки, електронна пошта та багато іншого.

Дирекція забезпечує якісне та своєчасне надання послуг клієнтам шляхом використання сучасних технологій та організаційних методів. Працівники житомирської дирекції АТ «Укрпошта» відповідально ставляться до своїх обов'язків і намагаються задовольнити потреби клієнтів у найкоротші терміни та з максимальним комфортом.

Дирекція постійно здійснює вдосконалення технічної бази та організації роботи, діє активно на ринку поштових послуг. Надійність та швидкість доставки, висока якість обслуговування та розширення спектру послуг дозволяє дирекції АТ «Укрпошта» відповідати на високі вимоги сучасних клієнтів.

У житомирській дирекції АТ «Укрпошта» діє система контролю якості, яка забезпечує високу якість надання послуг та відповідність усіх процесів вимогам

міжнародних та національних стандартів. З метою забезпечення безпеки під час доставки важливих документів та товарів, підприємство постійно вдосконалює систему контролю якості, забезпечуючи дотримання правил зберігання, пересилання та доставки цінностей.

Житомирська дирекція АТ «Укрпошта» активно співпрацює з бізнес-структурами, забезпечуючи їм зручну, швидку та ефективну доставку товарів та посилок. Також підприємство покладає велику увагу екологічним аспектам, мінімізуючи вплив своєї діяльності на оточуюче середовище.

Окрім традиційного пересилання поштових відправлень, Житомирська дирекція АТ «Укрпошта» розширює свій спектр послуг шляхом впровадження сучасних технологій в галузь електронної комерції та онлайн-систем доставки. Клієнти можуть скористатися електронними сервісами, такими як електронний документообіг, онлайн-відстеження відправлень, мобільні додатки та інші зручні послуги.

Завдяки високій якості послуг, своєчасній інформаційній та консультаційній підтримці, представники житомирської дирекції АТ «Укрпошта» завоювали довіру та визнання серед клієнтів як один із найбільш надійних поштових операторів України.

Динаміка фінансових результатів АТ «Укрпошта» за 2021-2023 роки наведена в табл. 1.2.

За результатами аналізу фінансових результатів діяльності АТ «Укрпошта» за 2021-2023 роки можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2023 році склав 11581111,00 тис. грн, що на 399243,00 тис. грн більше, порівняно з 2022 роком. В той же час собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) збільшилась за останні три роки на 1120103,00 тис. грн, або на 11,7 %, що призвело до отримання в 2021 році валового прибутку в сумі 924583,00 тис, грн, що на 720860,00 тис, грн, менше за валовий фінансовий прибуток АТ «Укрпошта» в 2021 році.

Таблиця 1.2

Динаміка фінансових результатів Житомирська дирекція АТ «Укрпошта»
за 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 р.	
	2021	2022	2023	тис.грн	% (раз)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	11181868,00	10323419,00	11581111,00	399243	103,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	9536425,00	9926858,00	10656528,00	1120103	111,7
Валовий прибуток	1645443,00	396561,00	924583,00	-720860	56,2
Інші операційні доходи	309471,00	179762,00	305082,00	-4389	98,6
Адміністративні витрати	1324050,00	1148387,00	1429681,00	105631	108,0
Витрати на збут	259349,00	207900,00	281252,00	21903	108,4
Інші операційні витрати	170034,00	411903,00	379726,00	209692	У 2,2 р.
Інші фінансові доходи	104904,00	140419,00	127299,00	22395	121,3
Інші доходи	91705,00	126412,00	99216,00	7511	108,2
Інші витрати	114569,00	115054,00	177920,00	63351	155,3
Інші витрати	45575,00	493072,00	151881,00	106306	У 3,3 р.
Чистий прибуток (збиток)	183582,00	(1258089,00)	(796361,00)	х	х

Джерело: узагальнено автором за даними фінансової звітності АТ «Укрпошта»

Динаміка доходів АТ "Укрпошта" за 2022-2023 роки узагальнена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Динаміка доходів АТ «Укрпошта» за 2022-2023 роки, млн грн

Показники	Роки		Відхилення 2023 до 2022 рр.	
	2022	2023	+/ -	% (раз)
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10323,4	11581,1	1257,7	112,2
- письмова кореспонденція	86400	1500	-84900	1,7
- розповсюдження періодичних видань	332,9	197,9	-135	59,4
- приймання платежів	1029,2	1015	-14,2	98,6
- посилки внутрішні	37200	1700	-35500	4,6
- міжнародні поштові операції				
експорт (посилки міжнародні, дрібні пакети, EMS та інші).	1528	1763,4	235,4	115,4
імпорт (міжнародний поштовий обмін)	571,1	919,6	348,5	161,0
- пенсія та грошова допомога	2694	2801,1	107,1	104,0
- поштові перекази	168,1	317,2	149,1	188,7
- торгівля	147	873,3	726,3	У 5,9 р.
- інші поштові послуги	268,5	475,6	207,1	177,1

Джерело: узагальнено автором за даними фінансової звітності АТ «Укрпошта»

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт і послуг) у 2023 році склав 11581,1 млн грн, що на 1257,6 млн грн або 12,2% більше у порівнянні з показниками 2022 року. Позитивна динаміка доходів спостерігається за всіма напрямками, за винятком доходів від пересилання письмової кореспонденції, розповсюдження періодичних видань та прийому платежів.

Доходи в цьому сегменті письмової кореспонденції становили 1,5 млрд грн, що на 11,0% (189,9 млн грн) менше, ніж у 2022 році. Зниження обсягів зумовлено відкладенням підвищення тарифів на універсальні послуги поштового зв'язку, яке планувалося за фінансовим планом, але було реалізовано лише з 1 січня 2024 року. У 2023 році підприємство продовжувало розвивати продаж художніх марок та супутніх товарів через онлайн-майданчики.

Обсяги продажу періодичних видань зменшилися на 25,3% порівняно з 2022 роком. Доходи за 2023 рік склали 197,9 млн грн, що на 40,6% менше, ніж минулого року. Це зниження пов'язане зі зменшенням попиту на друковані видання та затримкою у перегляді тарифів.

Водночас, кількість операцій з приймання платежів зменшилася на 3,6% у порівнянні з попереднім роком через міграцію населення, руйнування комунальної інфраструктури та введення платіжних канікул у деяких регіонах. Доходи в цьому сегменті становили 1015,0 млн грн, що на 1,4% менше, ніж у 2022 році.

Водночас у сфері ряду основних послуг спостерігається відновлення бізнес-активності та зростання обсягів, що забезпечило збільшення доходів у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Так, обсяги внутрішніх перевезень зросли на 34% у порівнянні з минулим роком, досягнувши 50,0 млн одиниць. Доходи з цього сегмента становлять 1,7 млрд грн. У 2023 році була проведена активна робота із залучення нових контрагентів та відновлення партнерських відносин із основними клієнтами.

Доходи від міжнародних поштових операцій склали 2,7 млрд грн, зокрема:

- експорт – 1763,4 млн грн (включаючи міжнародні посилки, дрібні пакети, EMS тощо). Обсяги міжнародних експорту зросли на 3,7% у порівнянні з минулим роком, а також завдяки зростанню курсу валют доходи збільшилися на 27,8%.

- імпорт – 919,6 млн грн. У порівнянні з попереднім роком доходи від імпорту зросли на 61%.

Доходи в сегменті пенсії та грошової допомоги склали 2801,1 млн грн, що на 4,0% більше, ніж у 2022 році. Кількість виплат пенсій зменшилася на 5,5% у порівнянні з минулим роком, що перевищує історичні темпи відтоку. Не зважаючи на ці труднощі, Товариство змогло зберегти значну частину своєї клієнтської бази, продовжуючи обслуговувати райони, де часто закривалися банківські установи.

Загальний аналіз показує, що хоча існують труднощі в окремих сегментах, в цілому доходи підприємства зросли завдяки активному розвитку ключових послуг і адаптації до нових ринкових умов. Це зростання стало можливим завдяки запровадженню інноваційних технологій, оптимізації процесів управління і поліпшенню взаємодії з клієнтами. Крім того, підприємство активно розширювало свої ринкові ніші і знаходило нові можливості для партнерства, що дозволило зміцнити конкурентні позиції. Проте для подальшого стабільного розвитку важливо приділити увагу вирішенню існуючих проблем, зокрема в сегментах з низькими показниками, і продовжити інвестування в удосконалення продуктів і послуг.

РОЗДІЛ 2

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ

2.1. Організація та методика облікового процесу формування доходів підприємств

У сучасних умовах господарювання одним із ефективних методів управління підприємством є вдосконалення бухгалтерського обліку в рамках аналітичного угруповання та обліково-інформаційного забезпечення, яке забезпечує надійне податкове планування. Це дозволяє поліпшити обробку облікової інформації, зменшити податкові вимоги та підтримувати високі стандарти бухгалтерського обліку. Крім того, така система сприяє створенню звітів з мінімальними витратами та ресурсами на всіх етапах облікового процесу [5].

Основними завданнями організації обліку доходів від реалізації продукції, (робіт і послуг) є:

- систематичний контроль виконання плану збуту за різними категоріями, обсягами, якістю та маршрутами доставки;
- своєчасне, точне та повне документальне оформлення кожної партії поставленої продукції, виконаних робіт і наданих послуг;
- перевірка правильності застосування відпускних цін та умов отримання платежів за реалізовану продукцію;
- контроль стану розрахунків із постачальниками та іншими покупцями і замовниками;
- правильне визначення загальних виробничих витрат і фінансового результату від реалізації [10].

Бухгалтерський облік і складання фінансової звітності на АТ «Укрпошта» реалізується відповідно до Наказу «Про облікову політику підприємства», в якому визначений розділ «Облік доходів і фінансових результатів діяльності».

На рис. 2.1. представлено зміст облікової політики, що стосується формування інформації про облік доходів від реалізації продукції (робіт, послуг). У даному розділі висвітлюються основні принципи та процедури, які регламентують облік доходів, включаючи методи оцінки реалізованої продукції, правила документального оформлення операцій, а також механізми контролю за їх виконанням.

Рис. 2.1. Зміст облікової політики щодо обліку доходу від реалізації продукції

Крім того, розглядаються аспекти, пов'язані з класифікацією доходів за видами діяльності, визначенням моменту визнання доходу, а також критерії, що забезпечують достовірність і повноту облікових даних. Важливими елементами є також контроль за дотриманням податкових норм та стандартів бухгалтерського обліку. Це сприяє не лише підвищенню точності фінансової інформації, а й забезпечує стабільність і прозорість фінансових результатів підприємства.

Згідно з міжнародними стандартами, підприємства мають право самостійно визначати дату продажу та обирати метод визнання виручки: або нарахуванням (під час відвантаження), або касовим (коли кошти надходять на банківські рахунки у готівковій формі). Водночас, відповідно до податкового законодавства України, моментом збільшення доходу є та подія, яка відбулася раніше в звітному періоді (рис. 2.2).

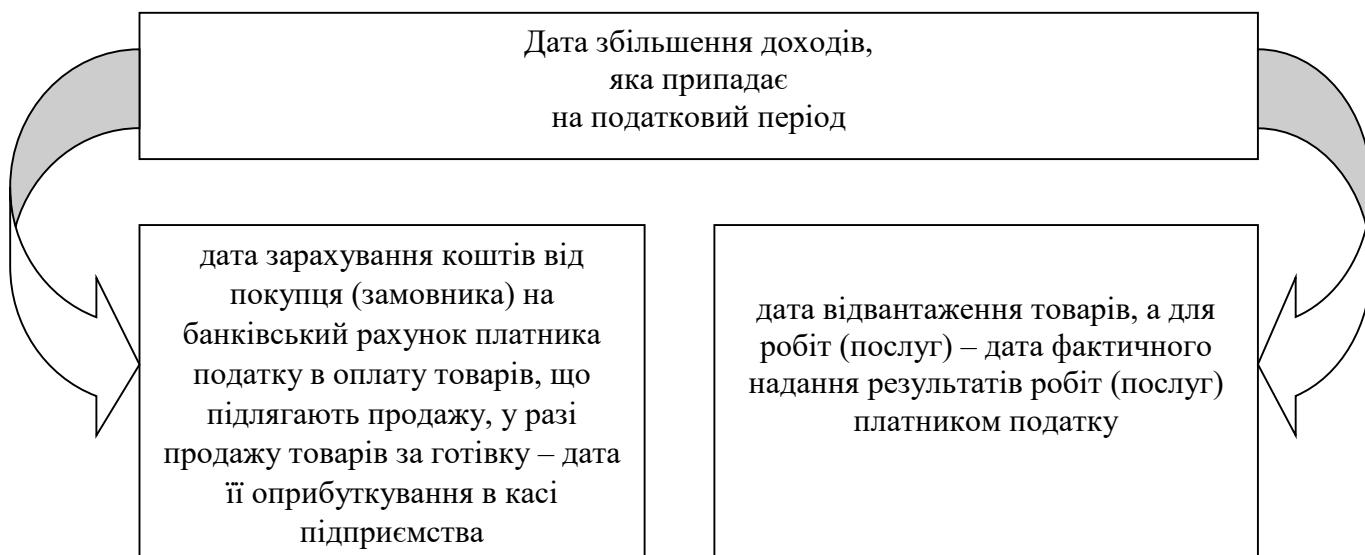

Рис. 2.2. Дата збільшення доходів, яка припадає на податковий період протягом якого відбувається будь-яка з подій [28]

Обліковий процес документального оформлення доходів від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг охоплює кілька ключових етапів, кожен із яких має важливе значення для забезпечення точності та прозорості фінансової звітності.

Основні етапи облікового процесу доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) передбачає:

1) первинне документування – формування первинних документів, які підтверджують факт реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг (рахунки-фактури, накладні, акти виконаних робіт, квитанції); обов’язкове зазначення в документах усіх необхідних реквізитів, таких як дата, найменування контрагента, обсяг реалізованої продукції, сума доходу, ставка ПДВ тощо.

2) визнання доходів – доходи визнаються в бухгалтерському обліку в момент, коли вони відповідають критеріям, визначеним обліковою політикою підприємства та чинними стандартами (НП(С)БО або МСФЗ); у випадку реалізації на умовах післяплати важливо правильно розподілити доходи за звітними періодами;

3) відображення в облікових регістрах – запис інформації про доходи в журналах-ордерах, оборотно-сальдових відомостях або інших регістрах синтетичного й аналітичного обліку; забезпечення зв'язку між даними аналітичного обліку (докладні дані про клієнтів і контракти) і синтетичним обліком (узагальнені фінансові показники);

4) формування фінансової звітності – узагальнення інформації про доходи підприємства в основних формах фінансової звітності: Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід); дотримання вимог щодо розкриття інформації про структуру доходів у примітках до звітності;

5) контроль і коригування – проведення регулярного контролю документів на предмет точності, повноти та відповідності чинним нормативам; у разі виявлення помилок або неточностей – коригування облікових записів із дотриманням встановлених процедур.

Таким чином, належна організація облікового процесу документального оформлення доходів є основою для фінансової прозорості підприємства, забезпечення його стабільності та відповідності законодавчим вимогам.

Синтетичний облік доходів від реалізації продукції на АТ «Укрпошта» здійснюється на окремому рахунку 70 «Доходи від реалізації», який використовується для обліку окремих об'єктів за індивідуально виділеними групами. У рамках цього рахунку відображаються субрахунки, призначені для обліку доходів від реалізації продукції, товарів, виконаних робіт та наданих послуг.

Оскільки досліджуване підприємство самостійно ухвалює рішення щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього та нижчого рівнів, вважаємо доцільним перенести рахунки, які будуть відображені як записи

третього рівня, на рахунок 701 «Доходи від реалізації готової продукції». Підприємство має повноваження самостійно ухвалювати рішення про організацію аналітичного обліку та відкриття відповідних рахунків.

Обліковий процес документального оформлення доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) наведено на рис. 2.3.

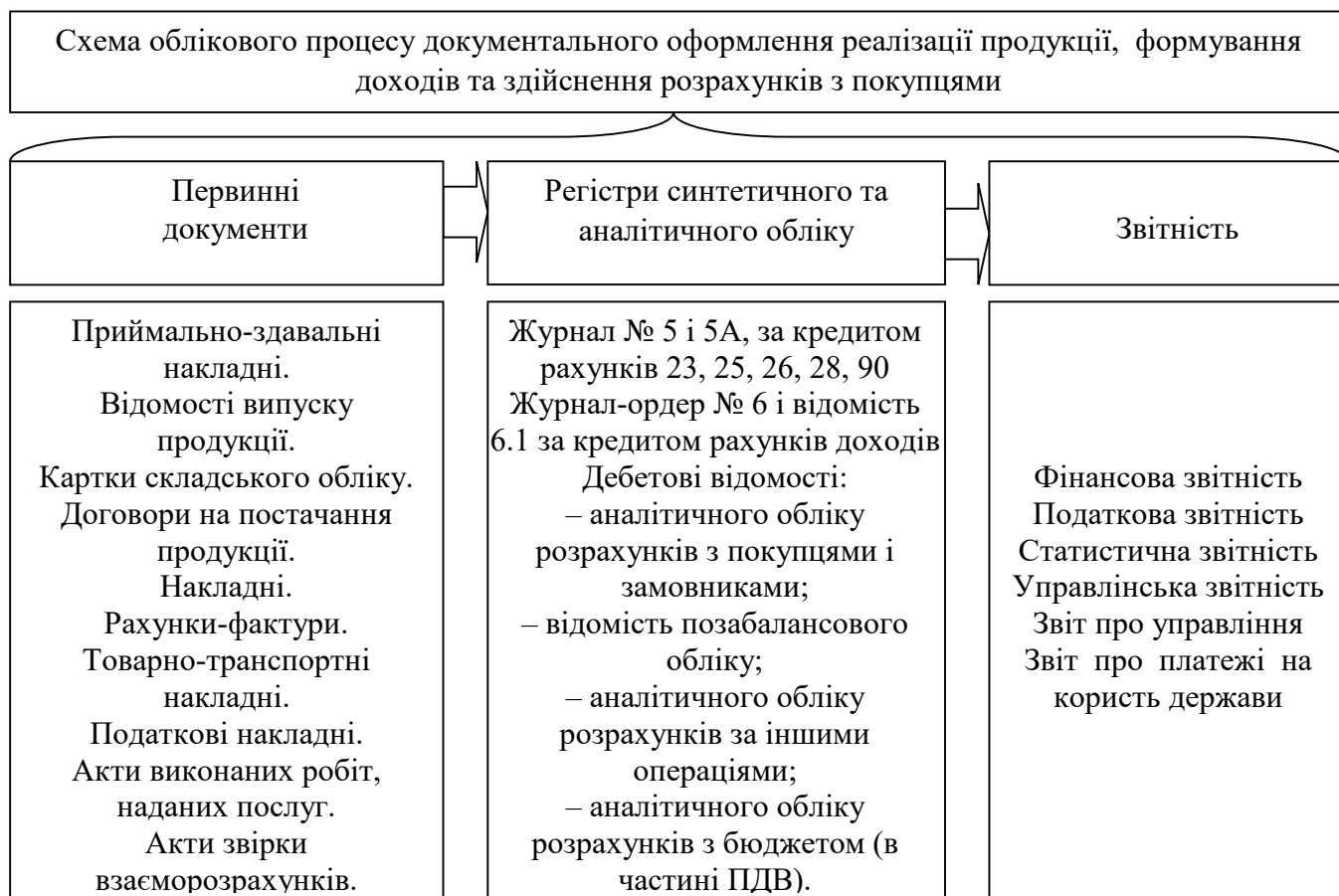

Рис. 2.3. Загальна схема облікового процесу документального оформлення доходів від реалізації продукції, товарів, робіт та послуг

Оплата процесу впровадження здійснюється за допомогою платіжних рахунків, що відкриваються підприємством у банківських установах. Процедура оплати передбачає кілька етапів, які забезпечують контроль за фінансовими потоками та їх відповідність договору:

✓ виставлення рахунка – постачальник чи виконавець формує рахунок-фактуру на оплату, який містить детальну інформацію про вартість, терміни та умови надання послуг або виконання робіт;

- ✓ підготовка платіжного документа – бухгалтерія підприємства готує платіжну інструкцію на підставі отриманого рахунка. У ньому зазначаються реквізити одержувача, сума оплати, призначення платежу та інші необхідні дані;
- ✓ авторизація платежу – для виконання оплати необхідно отримати погодження відповідальних осіб підприємства (керівника, фінансового директора), відповідно до внутрішніх регламентів;
- ✓ проведення оплати – платіж передається до банку для виконання, після чого здійснюється списання коштів із рахунку платника та їх зарахування на рахунок постачальника;
- ✓ документальне підтвердження оплати – після здійснення операції підприємство отримує від банку виписку, яка є підтвердженням успішного виконання платежу;
- ✓ облік операції – проведення операції в бухгалтерському обліку за відповідними рахунками (наприклад, зменшення залишку на рахунку грошових коштів і збільшення заборгованості за зобов'язаннями).

Особливості оплати в сучасних умовах:

- Електронні платежі: Впровадження електронних платіжних систем (наприклад, клієнт-банк) дозволяє значно пришвидшити процес переказу коштів і зменшити ризик помилок.
- Контроль за транзакціями: Сучасні системи забезпечують автоматизований моніторинг платежів, що сприяє попередженню шахрайських дій або помилок у проведенні розрахунків.
- Міжнародні платежі: У випадку міжнародних розрахунків особливу увагу приділяють правильності зазначення реквізитів SWIFT, IBAN, валютних кодів та іншим параметрам.

Організований процес оплати через платіжні рахунки забезпечує ефективне фінансове управління, прозорість розрахунків і своєчасність виконання зобов'язань перед контрагентами.

2.2. Шляхи удосконалення облікового процесу управління доходами підприємств

Ефективне управління доходами є одним із ключових завдань для підприємств поштового зв'язку, оскільки воно забезпечує фінансову стабільність і конкурентоспроможність у динамічних умовах сучасного ринку. Удосконалення облікового процесу в цій сфері дозволяє не лише підвищити прозорість і точність фінансових операцій, але й оптимізувати використання ресурсів, знижувати витрати та швидше реагувати на потреби клієнтів. Це особливо актуально в умовах цифрової трансформації, яка створює нові виклики та можливості для підприємств поштової галузі.

Удосконалення облікового процесу управління доходами підприємств поштового зв'язку може значно підвищити ефективність їх діяльності. Для цього можна застосувати такі шляхи:

1. Автоматизація облікових процесів

– впровадження спеціалізованих програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку та управління доходами. Наприклад, використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning), які дозволяють інтегрувати облікові, фінансові та управлінські функції;

– використання хмарних технологій для обліку доходів, що забезпечує доступ до даних у режимі реального часу.

2. Оптимізація системи тарифікації

– застосування гнучких тарифів залежно від попиту, регіональних особливостей або типу клієнтів;

– використання Big Data для аналізу споживчої поведінки і прогнозування обсягів доходів.

3. Удосконалення аналітичної складової обліку

– розробка і впровадження інструментів для фінансового моделювання, які дозволяють оцінити доходність окремих напрямків діяльності;

– поглиблений аналіз доходів за сегментами (регіон, тип клієнта, вид послуг) для визначення найбільш прибуткових напрямків.

4. Забезпечення прозорості обліку

- встановлення чітких стандартів і регламентів обліку доходів;
- регулярний аудит фінансових операцій, спрямований на виявлення неточностей чи можливих ризиків.

5. Використання сучасних фінансових інструментів

- впровадження системи контролю дебіторської заборгованості для своєчасного управління платежами клієнтів;
- розробка системи бонусів та знижок для стимулювання клієнтів до передплати або оплати послуг.

6. Розширення спектра послуг

- впровадження нових послуг, таких як електронна комерція або логістичні рішення, зокрема в кооперації з інтернет-магазинами;
- модернізація існуючих послуг, щоб відповідати сучасним вимогам клієнтів.

Окреслені шляхи допоможуть підприємствам поштового зв'язку підвищити ефективність управління доходами, зменшити витрати на облікові процеси та покращити фінансову дисципліну. Крім того, реалізація цих заходів сприятиме оптимізації ресурсів, що, у свою чергу, позитивно вплине на загальну продуктивність підприємства.

Також важливими є регулярні аудити та перегляд облікової політики, що дозволить виявляти слабкі місця в облікових процесах та своєчасно коригувати їх. У результаті, системний підхід до обліку та управління доходами забезпечить стійкість і конкурентоспроможність підприємств поштового зв'язку на сучасному ринку.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АУДИТУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Завдання і методи аудиту доходів підприємств

Метою аудиту доходів є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, об'єктивності, правдивості й законності відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності доходів та фінансових результатів і донесення цієї інформації через аудиторський висновок до її користувачів [3].

Основні завдання аудиту доходів підприємств представлено на рис. 3.1.

Після визначення основних завдань аудиту доходів підприємств важливо зрозуміти, якими інструментами та підходами можна забезпечити їх ефективне виконання. Застосування різноманітних методів аудиту дозволяє забезпечити всебічну оцінку облікових процесів, виявити можливі недоліки та розробити рекомендації для вдосконалення управління доходами. Розглянемо основні методи аудиту доходів підприємств:

- перевірка документів (документальна перевірка) – аналіз первинних документів (накладні, акти виконаних робіт, договори); звірка облікових даних із фактичними доходами, відображеними у фінансовій звітності;
- інвентаризація – перевірка фактичної наявності дебіторської заборгованості, аналіз її обґрунтованості; виявлення неврахованих доходів;
- аналітичні процедури – співставлення фактичних показників доходів із прогнозами чи планами; аналіз динаміки доходів за певний період (місяць, квартал, рік); виявлення аномалій у структурі доходів;
- тестування операцій – вибіркова перевірка операцій із доходами для оцінки точності їх обліку;
- факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (цінова політика, обсяги реалізації, витрати) на доходи підприємства;

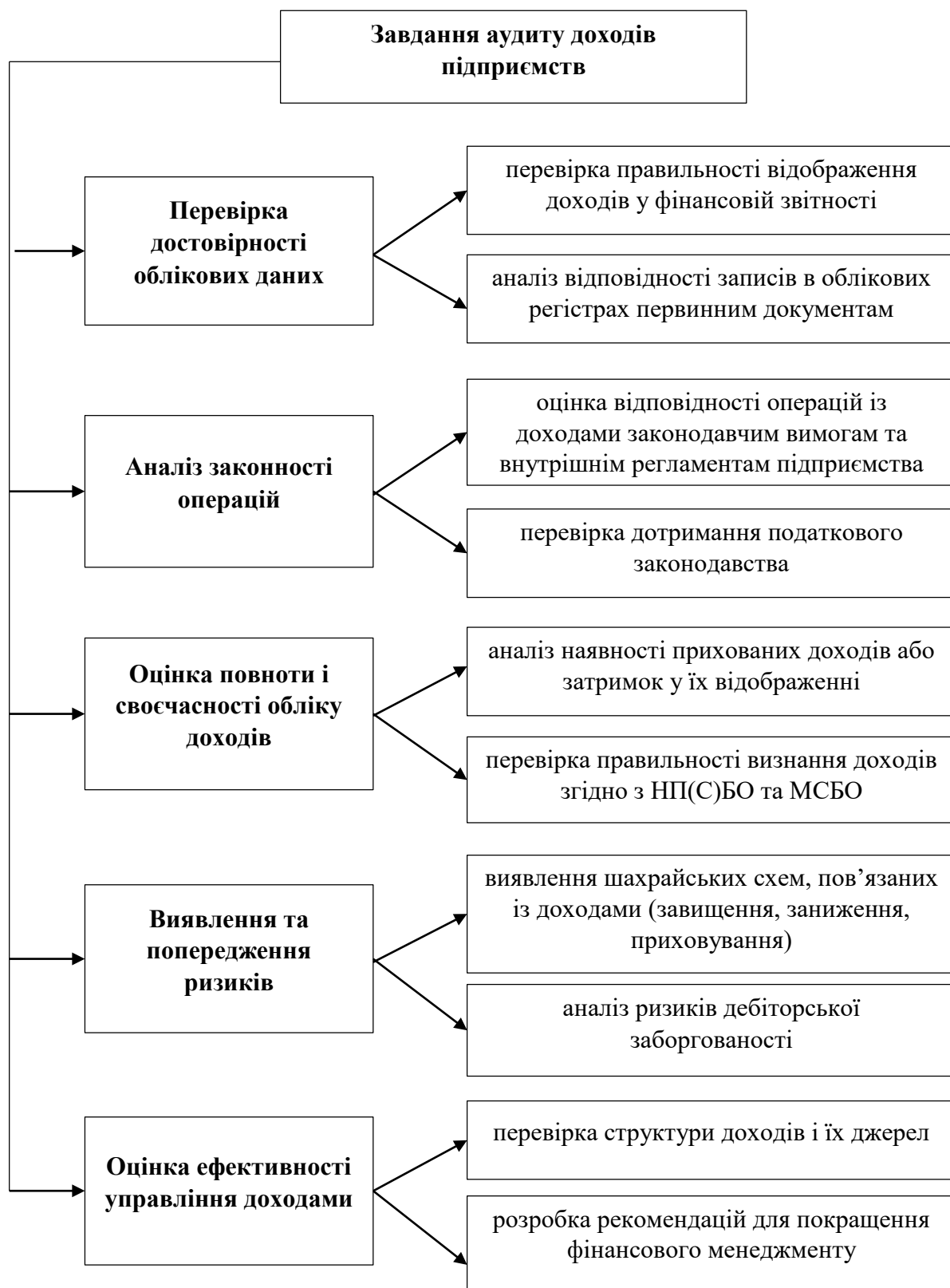

Рис. 3.1. Завдання аудиту доходів підприємств

– оцінка системи внутрішнього контролю – аналіз існуючих процедур контролю за обліком доходів; перевірка відповідності цих процедур найкращим практикам;

– розслідувальні методи – у разі виявлення ознак шахрайства, детальний аналіз сумнівних операцій.

Комплексний аудит доходів дозволяє підприємствам забезпечити прозорість обліку, виявити можливі проблеми та ризики, а також отримати цінні рекомендації для покращення управління доходами. Це важливий інструмент фінансової стабільності та зростання.

3.2. Організація проведення аудиту доходів підприємств

Аудит доходів та фінансових результатів передбачає перевірку наступних аспектів:

- правильності відображення доходів, отриманих у процесі звичайної діяльності, з урахуванням фактичних операцій, рахунків, сум та періодів;
- відповідності показників доходу сумах, зазначеним у виставлених рахунках за реалізовану продукцію або надані послуги;
- достовірності вартості продукції та послуг, їх повноти та належного відображення у бухгалтерських записах;
- коректного розкриття доходів і вартості продукції чи послуг у звіті про фінансові результати;
- класифікації підприємницької діяльності за окремими видами;
- методів визначення величини доходу та фінансового результату;
- методології обліку доходів та результатів діяльності;
- правильності розрахунку фінансових результатів.

Джерелами інформації під час аудиту доходів результатів на підприємстві є: договори, рахунки-фактури, платіжні документи; виписки з банківських рахунків підприємства та супутні виправдувальні документи, що додаються до цих виписок; дані, внесені в облікові реєстри; Головна книга; а також звітність.

Додатково, у процесі аудиту можуть бути використані: внутрішні звіти про фінансові результати, статистика продажів, документи, що підтверджують витрати, та матеріали комісійних перевірок. Це дозволяє забезпечити всебічність перевірки та глибше розуміння фінансової ситуації підприємства. Крім того,

важливо враховувати будь-яку зовнішню інформацію, таку як ринкові аналізи або дані про конкурентів, які можуть впливати на оцінку фінансових результатів. Таким чином, аудит доходів та фінансових результатів охоплює різноманітні джерела даних, що забезпечує більш точне та об'єктивне висвітлення фінансового стану підприємства.

Досвід аудиторської практики показує, що процес аудиторської перевірки складається з наступних послідовних етапів:

1. Початковий етап: визначення суб'єкта аудиту; встановлення умов співпраці; укладення угоди з економічним суб'єктом; ознайомлення з діяльністю товариства.

2. Проміжний етап: визначення напрямків та методів перевірки фінансової звітності із застосуванням відповідних тестів та аналітичних процедур.

3. Реалізація аудиторської перевірки: проведення процедур перевірки фінансових показників звітності за встановленими критеріями, такими як: повнота відображення, оцінка, фактичне існування, належність, правильність відображення, законність, сталість та відповідність.

Ця структура забезпечує систематичний підхід до перевірки, що дозволяє отримати об'єктивні результати та рекомендації щодо поліпшення фінансової діяльності підприємства [17].

Планування роботи аудиторів слід розглядати як початковий етап, що включає в себе: визначення цілей та завдань аудиту, вибір стратегії, а також розробку відповідних планів. Основними елементами планування є: стратегія, тактика, політика, процедури, правила та методи.

Процес планування роботи аудитора відбувається в такій послідовності:

1. Формування загального поточного плану роботи, що враховує характер бізнесу, організаційну структуру підприємства, а також методологію і принципи ведення обліку.

2. Створення індивідуального плану для кожного члена аудиторської групи.

3. Проведення інструктажу для учасників аудиторської групи.

4. Розробка детальної програми перевірки.

Аудитор обговорює з керівництвом і співробітниками підприємства елементи загального аудиторського плану та аудиторські процедури. Кожен аудитор самостійно визначає послідовність своїх дій, виходячи з особливостей діяльності клієнта та умов укладеного договору.

Управління процесом перевірки включає в себе дотримання послідовних етапів, перший з яких – планування (рис. 3.2).

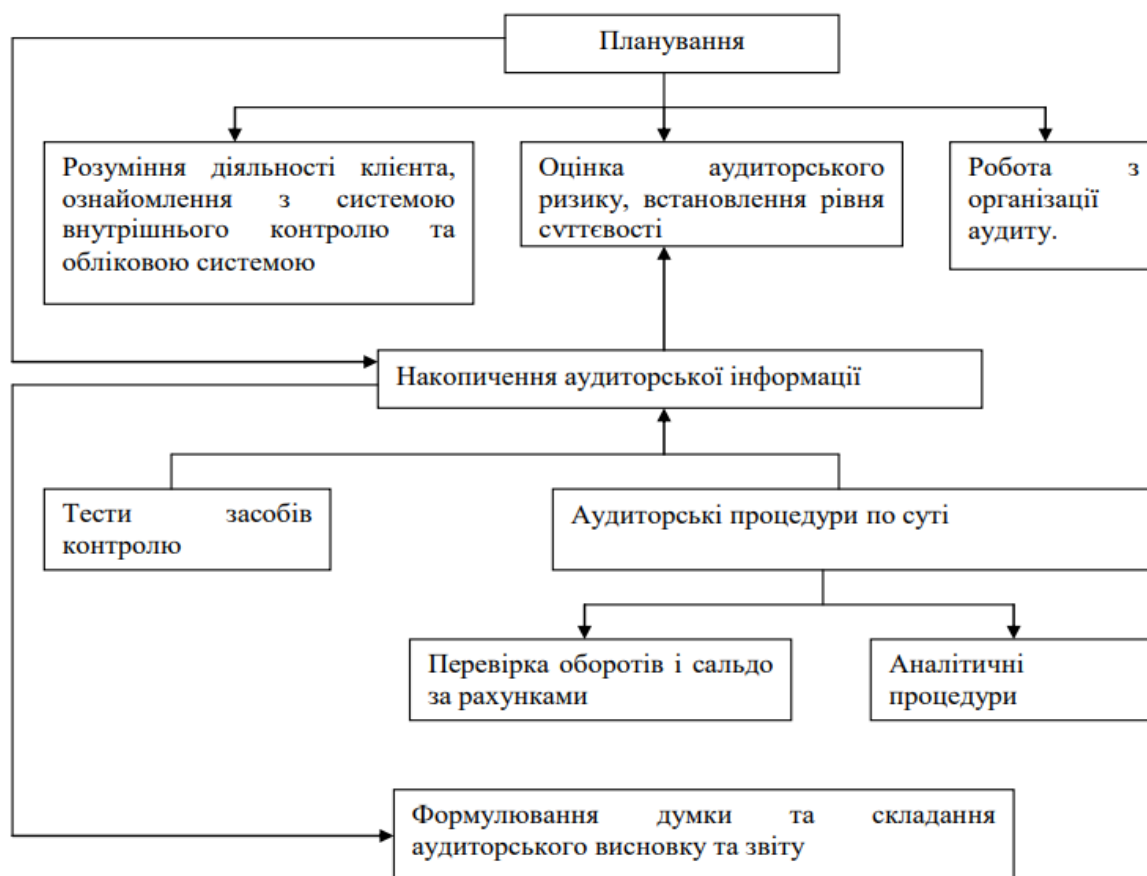

Рис. 3.2. Алгоритм планування аудиторської перевірки

Планування є важливим етапом, оскільки визначає основні напрямки та стратегії аудиту, які допомагають забезпечити ефективність і результативність перевірки. На цьому етапі аудитор повинен:

1. Визначити цілі та завдання: чітко сформулювати, що саме потрібно досягнути в ході аудиту та які питання потребують особливої уваги.
2. Проаналізувати ризики: оцінити потенційні ризики, пов'язані з аудиторською діяльністю, і розробити стратегію для їх мінімізації.

3. Скласти план дій: розробити детальний графік перевірки, включаючи строки, ресурси, необхідні для виконання аудиту, та відповідальні особи в аудиторській команді.

4. Обговорити план з керівництвом: узгодити основні аспекти плану з керівництвом підприємства, щоби забезпечити відкритість і прозорість процесу перевірки.

5. Розробити програму перевірки: створити конкретний список процедур, які треба виконати для досягнення поставлених цілей, включаючи аналітичні процедури, тестування контролю та інші процедури перевірки.

Після завершення етапу планування команда аудиторів переходить до наступних етапів, які можуть включати виконання аудиторських процедур, оцінку отриманих результатів і складання звіту про результати перевірки. Управління цим процесом вимагає постійного моніторингу та адаптації до змінних умов діяльності підприємства.

Однією з ключових умов для якісного проведення аудиторської перевірки є її належне документальне оформлення. Міжнародний стандарт аудиту 230 «Документація з аудиту» встановлює вимогу, відповідно до якої аудитор зобов'язаний фіксувати документальні записи, що стають основою для формулювання його висновків за підсумками перевірки (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Види документів

Ця документація не лише забезпечує належний рівень контролю та перевірки, але й створює основу для відкритості та достовірності аудиторських висновків. Документування дозволяє аудитору обґрунтувати свої рішення й надає можливість іншим фахівцям перевірити якість виконаних робіт.

Важливо, щоб усі записи були детальними, точними і структурованими, чітко відображаючи проведені процедури, отримані результати і аналіз ризиків. Це включає записи щодо проведених тестів, спілкування з клієнтом, а також список підтверджуючих документів, використаних у процесі аудиту. Таким чином, наявність якісної документації стає гарантією об'єктивності та точності аудитора, а також сприяє удосконаленню майбутніх перевірок, адже ретельний аналіз попередніх аудиторських документів може виявити можливі покращення в аудиторських процедурах.

Аудиторський висновок є підсумковим документом, який формується за результатами проведення аудиту доходів підприємства. Він містить об'єктивну оцінку фінансових показників, висновки щодо їх відповідності встановленим стандартам, а також рекомендації щодо усунення виявлених недоліків.

Етапи формування аудиторського висновку щодо аудиту доходів підприємства передбачають :

1). Аналіз зібраної інформації – оцінка повноти, точності та достовірності даних, отриманих під час аудиту; порівняння облікових даних із первинними документами, звітністю та нормами законодавства; виявлення порушень або невідповідностей у відображенні доходів.

2). Підготовка тексту висновку – аудиторський висновок має бути структурованим і складатися з таких основних розділів:

✓ Вступна частина – загальні відомості про підприємство, період перевірки, методи аудиту та нормативну базу.

✓ Описова частина – характеристика системи обліку доходів на підприємстві; оцінка відповідності обліку доходів чинним стандартам; перелік виявлених порушень або невідповідностей.

- ✓ Аналітична частина – аналіз динаміки та структури доходів; оцінка впливу виявлених помилок на фінансові результати.

- ✓ Заключна частина – формулювання висновків про достовірність обліку доходів; оцінка впливу виявлених недоліків на фінансову звітність підприємства.

3). Типи аудиторського висновку. Залежно від результатів аудиту, висновок може бути:

- ✓ Позитивний – підтверджує, що доходи підприємства відображені правильно, без суттєвих порушень.

- ✓ Умовно-позитивний – свідчить про наявність незначних недоліків, які не мають суттєвого впливу на фінансову звітність.

- ✓ Негативний – вказує на суттєві порушення в обліку доходів, що можуть спотворювати фінансові результати.

- ✓ Відмова від висновку – якщо аудитор не зміг отримати достатньо доказів для формування висновку.

4). Рекомендації для підприємства – у висновку зазначаються практичні рекомендації щодо виправлення помилок і вдосконалення облікових процесів; рекомендації мають бути чіткими, конкретними та такими, що підлягають реалізації.

Остаточне затвердження та подання висновку – висновок підписується відповідальними аудиторами, які проводили перевірку, та затверджується керівником аудиторської фірми; підприємству передається офіційний документ разом із додатками (при необхідності), які містять детальний аналіз або таблиці. Аудиторський висновок є важливим інструментом для оцінки фінансової прозорості підприємства, підвищення довіри з боку інвесторів, кредиторів і партнерів. Крім того, він сприяє вдосконаленню внутрішніх облікових процесів, що є запорукою сталого розвитку підприємства.

3.3. Шляхи удосконалення аналітичних і контрольних аспектів обліку доходів підприємств

Аналітичні аспекти обліку доходів відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного управління підприємством, адже саме вони надають інформаційну основу для прийняття обґрунтованих рішень. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються високою динамікою змін, цифровізацією та глобалізацією економіки, зростає потреба у точній, своєчасній та деталізованій аналітичній інформації.

Проте традиційні підходи до аналітики доходів часто не відповідають вимогам сучасного бізнес-середовища, оскільки вони можуть не враховувати нюанси сегментації ринку, швидкість змін у клієнтській поведінці та нові джерела даних. Це вимагає впровадження інноваційних підходів, таких як використання цифрових технологій, аналітичних моделей і прогностичних інструментів, які дозволяють підприємствам не лише розуміти поточний стан, а й ефективно планувати майбутнє.

Таким чином, удосконалення аналітичних аспектів обліку доходів є необхідним кроком для підвищення фінансової стабільності та конкурентоспроможності підприємств.

Щодо удосконалення аналітичних аспектів обліку доходів підприємств пропонуємо наступне:

1. Використання сучасних інформаційних технологій:
 - впровадження автоматизованих аналітичних систем дозволяє забезпечити своєчасне формування детальної інформації про доходи, їх структуру та динаміку;
 - застосування Big Data і методів прогностичної аналітики сприяє більш точному моделюванню доходів і виявленню трендів.
2. Розширення деталізації аналітичних даних:
 - ведення аналітичного обліку за сегментами бізнесу, видами послуг, клієнтами чи регіонами дозволяє ідентифікувати найприбутковіші напрями діяльності;

– використання інструментів ABC-аналізу для визначення основних джерел доходів.

3. Інтеграція аналітики до управлінських рішень:

– створення аналітичних звітів для керівників, які допомагають приймати обґрунтовані рішення щодо цінової політики, витрат і нових інвестицій.

Щодо удосконалення контрольних аспектів обліку доходів підприємств пропонуємо такі заходи:

1. Впровадження ефективної системи внутрішнього контролю:

– розробка чітких регламентів і процедур контролю за обліком доходів, включаючи перевірку правильності визнання доходів, їх відображення у звітності та відповідності податковим вимогам.

– використання чек-листів для регулярної оцінки відповідності операцій встановленим стандартам.

2. Застосування автоматизованих контрольних інструментів:

– використання програмного забезпечення, яке забезпечує автоматизований моніторинг відхилень у даних і сигналізує про можливі помилки чи ризики;

– інтеграція контрольних модулів у системи управління підприємством (ERP), що дозволяє оперативно ідентифікувати проблеми.

3. Проведення незалежного аудиту:

– регулярні перевірки зовнішніми аудиторами допомагають оцінити ефективність існуючої системи контролю та виявити приховані недоліки;

– аудиторські висновки можуть стати основою для впровадження покращень у системі обліку.

4. Навчання персоналу:

– організація навчальних програм і тренінгів для бухгалтерів і контролерів з метою підвищення їхньої кваліфікації в області аналітики та контролю;

– забезпечення доступу до актуальних інструментів і методик управління доходами.

Ефективна аналітична та контрольна система дозволить підприємствам:

– забезпечити прозорість та точність фінансової звітності;

- оптимізувати джерела доходів і підвищити рентабельність діяльності;
- знизити ризики шахрайства, помилок і недостовірного відображення доходів;
- своєчасно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Таким чином, вдосконалення аналітичних і контрольних аспектів обліку доходів є необхідним кроком до підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження охопило широкий спектр питань, пов'язаних з обліково-аналітичним і контрольним забезпеченням доходів підприємств, їх впливом на формування фінансових результатів та господарську діяльність. У ході роботи було визначено ключові аспекти організації обліку та аудиту, а також розроблено рекомендації щодо їх вдосконалення.

На основі проведеного аналізу сформульовано такі висновки.

1. Визначено, що доходи підприємства є ключовим елементом формування фінансових результатів, який потребує чіткого облікового та контрольного забезпечення. Основні категорії доходів мають бути класифіковані відповідно до нормативних вимог і економічної сутності.

2. Аналіз нормативно-правового забезпечення виявив наявність певних прогалин у регулюванні обліку і аудиту доходів. Ці проблеми ускладнюють правильне відображення доходів у фінансовій звітності, особливо в умовах змінного економічного середовища.

3. Оцінка господарської діяльності дозволила визначити фактори, що впливають на формування доходів, та оцінити економічний стан підприємств. Виявлено ключові проблеми, які потребують вирішення для стабілізації фінансових результатів.

4. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення облікової політики доходів, які забезпечують відповідність процесів формування фінансових результатів сучасним вимогам обліку та звітності.

5. Встановлено, що ефективна організація облікового процесу формування доходів передбачає інтеграцію сучасних інформаційних технологій і впровадження автоматизованих систем обліку.

6. Запропоновано конкретні заходи для оптимізації облікового процесу управління доходами, зокрема через покращення системи внутрішнього контролю, що дозволить підвищити достовірність облікової інформації.

7. Розглянуто основні завдання і методи аудиту доходів, що дозволяють забезпечити точність і об'єктивність оцінки фінансових результатів підприємств.

8. Проаналізовано особливості організації аудиторського процесу, розроблено рекомендації щодо його удосконалення, спрямовані на покращення якості перевірок.

9. Обґрунтовано напрямки вдосконалення аналітичного забезпечення управління доходами, що включають більш детальну аналітику та контроль на кожному етапі формування доходів.

Загалом у роботі сформульовано практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення облікової та аудиторської практики, що дозволяє підвищити прозорість і ефективність управління доходами підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит : підручник [за заг. ред. проф. О. А. Петрик, В. О. Зотов, Б. В. Кудрицький]. Київ : КНЕУ, 2015. 498 с.
2. Бухгалтерський облік (для необлікових спеціальностей) : навч. посіб. / Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок, О. М. Дмитренко. Житомир : Рута, 2022. 256 с.
3. Виноградова М. О. Аудит : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2014. 500 с.
4. Височан О. С., Височан О. О. Фінансовий облік : навч. посіб. Львів : Політехніка, 2016. 450 с.
5. Воськало Н. М., Воськало В. І. Обліково-податкові аспекти розкриття інформації про доходи підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 51. С. 195–200.
6. Гайдучок Т. С. Обліково-аналітичний підхід до управління процесом реалізації готової продукції: теорія та практика. *Актуальні питання розвитку економіки: світові та національні аспекти* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21 трав. 2024 р.). Умань : Візаві, 2024. С. 191-194.
7. Гайдучок Т. С. Формування обліково-інформаційної системи для управління суб'єктами бізнесу доходами від реалізації продукції. *Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів* : матеріали зб. Всеукр. наук.-практ. конф. (01 лют. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 447–450. URL: https://polissiauniver.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_01.02.2023..pdf
8. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Гданська Ю. В. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення для підвищення ефективності управління фінансовими результатами. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4471/4410>
9. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Дем'янишина О. А., Ареп'єва О. В. Фінансовий облік активів : навч. посіб. : у 2 ч. / Житомир : Поліський нац. ун-т, 2024. Ч. I. 360 с.

10. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12, ч. 1. С. 203 – 205.

11. Дерій В. А. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2008. № 4. С. 7–11.

12. Зюкова М. М., Вороніна В. Л. Підходи до обліку доходів за міжнародними та національними стандартами. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. Випуск 53. 2020. С. 195-201.

13. Ілюхіна Н. П. Шляхи вдосконалення обліку доходів та витрат на торговельних підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 2(53). С. 61–64.

14. Конончук Т., Сойка М. Бюджетування як інструмент управління доходами підприємств в контексті сталого розвитку. *Сучасний стан економіки, фінансів, обліку і права та їх основні проблеми* : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 30 жовт. 2024 р.). Полтава : ЦФЕНД, 2024. С. 24–27.

15. Конончук Т., Сойка М. Облік доходів підприємств: нові інструменти для досягнення цілей сталого розвитку. *Фінансові інструменти регіонального розвитку* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з нагоди 30-річчя заснування кафедри фінансів і кредиту (24 жовт. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 182-185.

16. Конончук Т., Сойка М. Теоретичні та практичні аспекти обліку доходів: досвід України і ЄС. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу* : зб. праць учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. (7-8 листоп. 2024 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 408-411.

17. Кулаковська Л. П. Основи аудиту : навч. посібник для студ. вищ. закл. освіти. Київ : Новий світ –2000. 2004. 504 с.

18. Макаренко А. П., Кутова М. В. Аудит доходів від реалізації продукції як дієвий засіб підвищення ефективності діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 2. С. 18–23.

19. Мельник Т. Г., Кошолуп Я. П. Проблеми визнання і відображення в обліку доходів підприємства. *Молодий вчений*. 2020. № 12(88). С. 150-154.

20. Мельник Т. Г., Кошолуп Я. П. Проблеми визнання і відображення в обліку доходів підприємства. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 150–154.

21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text

22. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

23. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ М-ва фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>

24. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

25. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» : наказ М-ва фінансів України від 28 груд. 2000 р. № 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>

26. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція про його застосування : затв. Наказом Мінфіну України від 30 листоп. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 18.11.2024)

27. План рахунків бухгалтерського обліку у визначеннях та схемах : навчально-наочний посібник / Ю. С. Цаль-Цалко, Ю. Ю. Мороз, Т. С. Гайдучок [та ін.]. Житомир : Рута, 2019. 212 с.

28. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

29. Попович О. В., Діденко Н. Ю. Тлумачення економічної сутності категорії «дохід». *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 7. С. 975–978.
30. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017 р. № 2258 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
31. Про бухгалтерський обліку та фінансову звітність в Україні : Закон України від 07 лип. 1999 р. № 996 / Верх. Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
32. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : Наказ М-ва фінансів України від 27 черв. 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
33. Про поштовий зв'язок : Закон України від 3 листоп. 2022 р. № 2722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2722-20>
34. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
35. Селіванова Н.М., Ревуцька А.О. Проблеми нормативно-правового забезпечення обліку доходів підприємств. *Інфраструктура ринку*. Випуск 16. 2018 С. 198-205.
36. Товкун Л. В. Місце податку на додану вартість в податковій системі України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 112–114.
37. Чернікова І. Б., Популях А. М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 466-470.
38. Янчук В. І., Слободянюк І. С. Особливості фінансового обліку та аналізу доходів і витрат в сільськогосподарських підприємствах. *Збірник наукових праць ВНАУ. Сер. Економічні науки*. 2012. № 1(56). Т. 4. С. 123–130.
39. Bugaychuk, V., Grabchuk, I., Haiduchok, T., Malyuga, N., Rusak, O. (2024). The Development of Digitalisation of the Social Sphere in Ukraine: Theoretical Discourse. (Chapter 40), *Studies in Systems, Decision and Control*, Vol. 525, Bahaa

Awwad (Eds): The AI Revolution: Driving Business Innovation and Research (978-3-031-54382-1, 557680_1_En. https://doi.org/10.1007/978-3-031-54383-8_40

40. Yaremko I., Podolchak N., Pylypenko L., Tyvonchuk O. Conceptual Model of Adaptive Balance Sheet Format of Corporations in Postindustrial Economy. EEM. 2016. Vol. 3. № 2. P. 17–23.

ДОДАТКИ